

B L Ó S Z Ó

A TIF Csongrád megyei Szervezete 1980-ban kilencedszer rendezte meg hagyományos Szegedi Művelődéstudományi Nyári Egyetemét. A megelőző nyári egyetemek előadásai kiadásra kerültek, és részben a tradíciók folytatásaként, részben pedig a témakör fontosságát is figyelembe véve az alábbi írásokkal közreadjuk az 1980. évi előadások anyagát is. Az előadások és az azokat követő viták társadalmi és tudományos életünk egyik lényeges problémájához az "érték"-hez kapcsolódtak, és az előadók személyében a mai magyar kutatók közül neves szakemberek fejtették ki véleményüket, elképzeléseiket.

A nyári egyetem előadásait, mint az a közreadott cikkekből is kiderül, a tematikai gazdagság jellemezte, hisz az érték fogalmának közgazdasági, filozófiai-szociológiai, művészeti stb. megadásán túl az előadók kitértek a mai magyar társadalom értékrendjének, az életmód, a kultúra, a művészet, az iskola értékeinek a bemutatására, továbbá szerepeltek az értékek létrehozásának és továbbadásának olyan területei is, mint pl. a közművelődés, az irodalom, az iskola, a munka és egészségi kultúra, a tömegkommunikáció, a család, a nyelv. A tematikai gazdagságból következik, hogy az egyes előadások nem érintették a felvetett kérdések minden vonatkozását, hisz ahhoz több nyári egyetem se lett volna elegendő, továbbá az előadók nem törekedtek végleges lezárt választ adni a felmerült problémákra, sőt mint többen is utaltak rá, bevezető szavaikban, szándékosan nyitva hagytak kérdéseket, hogy ezzel továbbgondolkodásra késztesse őket. Ez jellemzi többek között Vitányi Iván: Az érték fogalma, Hankiss Elemér: A magyar tár-

sadalom értékrendje, Ancsel Éva: A művészi értékek birtokbavétele és még több más megtartott előadást is.

A kötetben szereplő anyagokon éreződik az előadás jellege; ennek megfelelően a stílus, a logikai menet helyenként eltér a publikációkban megszokott stílustól, gondolatmenettől, esetenként a gondolatok megfelelő kiforrottságának a problémája is felvetődhet, de éppen ezzel jár együtt a nyitottság, a továbbgondolkodásra való készítés és az ugyancsak értéknek tekinthető életközelség, a mai valósághoz való kapcsolódás.

A mára való koncentráció végigkíséri a kötet szinte minden tanulmányát és ebben gyökereznek a legfőbb értékei is. A mához való kapcsolódás egyik sajátos megnyilvánulását jelenti az a kritikai hang is, amely több előadás jellemzője. A valóság visszasságainak, hibáinak kritizálása a társadalomtudományok lényeges feladata, ugyanakkor a kritizálásnak mindig normál határai, keretei vannak, és el kell kerülniük a túlzásokat, a túlzott absztrakt jellegét. Nagyon figyelemreméltóak azok a kritikai szempontok és kritikai megjegyzések, amelyeket Hankiss Elemér: "A magyar társadalom értékrendje" c. írásában találhatunk. Végsősoron igaz van, amikor az értékrend területén meglévő ellentmondásokról beszél, de számos kérdésnél erősen túloz. Túloz akkor, amikor kijelenti, hogy az értékrend és értéktudat válságban van Magyarországon, hisz nem valószínű, hogy tudna példát felhozni arra, hogy a világon ma melyik országban letisztultabbak, stabilabbak, kevésbé ellentmondásosak az értékrendek és értéktudatok. Ha pedig ez így van, akkor nem is vagyunk olyan siralmas helyzetben, mint az cikke hangneméből következik. Nagyon megkérdőjelezhetőek a szerző további kitételei is, mint pl.: a felbomlott régi közösségek helyett nincsenek tartalmas közösségeink, hogy importálunk értékeket, de értékrendet nem, nincs köteleességtudat, felbomlottak, kiüresedtek a normák stb. A szerző ezeknél a kérdéseknél - bár maga is bejelenti, hogy szándékosan túloz - a túlzást majdnem a megengedhetőség határán is túlfeszíti és nem indokolja meg a túlzó nézeteit. A kifejtett elképzelések

a túlzások ellenére is igen elgondolkodtatóak és arra inspirálnak, hogy jobban, sokoldalúbban kell megismernünk mai társadalmi valóságunkat, így vitatott igazságértékkel is alkalmasak és méltóak arra, hogy szélesebb körökben is ismertté váljanak.

A kritikai szellem a fentebb említett íráson túl, más írásoknak is sajátossága, ami abból is következik, hogy egy nyári egyetem előadásán nem kész sémákat, lezárt tételket kell elsősorban ismertetni, hanem problémákat felvetni, átgondolásra készíteni és ezen keresztül hozzájárulni helyes nézetek és gondolkodásmód kialakulásához is. A kritikus megközelítési mód az elmondottakon túl ma divatjelenség a társadalomtudományokban, egyrészt, mert egy régebbi időszakban a kritikai elemek háttérbe kerültek más egyéb, főleg pozitív jellegű tények bemutatásai mögött, másrészt a kritizálás mindig hatásosabb az előadásokban, mindig több izgalmat vált ki, mint a tudomásulvétel, a helyeslés, vagy a tények pozitív ábrázolása.

A kritikai szempontok és a valóság más módon történő ábrázolása között van egy helyes arány, amely azonban konkrét témaköröktől helytől, időtől, céltől is függ. Ugy érezzük a kötetben szereplő cikkek megfelelnek a helyes arány követelményeinek, még akkor is, ha nem kevés kritikai elvet tartalmaznak, hisz céljuk a helyes ismeretek megadásán túl a figyelemfelkeltés, a problémák helyes megértése igényének a kiváltása. A fenti igényeket, célokat a kötetben található arány, úgy érezzük megfelelően kielégítheti, ugyanis a kritikai jellegű kitételek mellett szerepelnek olyan ábrázolásmódok is, amelyek a kritikával együtt lehetővé teszik az értékek torzításmentes, helyes ábrázolását.

A kötetben szereplő egyes írások "beérettségi foka" a kérdések kifejtésének szintje, eltérő képet mutat, ami egyrészt következménye az előadás-jellegnek, de annak is, hogy különböző szerzők más, más módon és stílusban megírt írással találkozhatunk a cikkgyűjteményben. A színvonal egyenet-

lenségek megmutatkoznak a nyelvezetben a hivatkozások, források megjelölése területén is. Az itt felvethető problémák nem annak a következményei, hogy az egyes szerzők nem tudnának ilyen értelemben is sokkal tökéletesebbet, színvonalasabbat alkotni, hanem annak, hogy egy ilyen jellegű kiadásban - egy nyári egyetem előadásairól van szó - nem is állíthatjuk fel az iskolázottság és csiszoltság, a kiforrottság túlzott követelményét. Továbbmenve az előadások nagy része magnetofonról íródott át, és utána történt meg kisebb módosítása, elsősorban átszerkesztése, stilizálása és így a kívánatos követelményeknek csak bizonyos szintjéig lehetett eleget tenni. Ennek ellenére az a véleményünk, hogy a közlésre kerülő anyagok színvonala mind eszmei-tartalmi, mind formai, nyelvi, szerkesztési szempontokkal megfelel a hasonló jellegű kiadványokkal szemben támasztott követelményeknek és jó szolgálatot tehet a közművelődésünk egészének is.

A következőkben sorra kerülő írásokat mindenekelőtt a Művelődési Nyári Egyetem volt hallgatóinak ajánljuk, akik végighallgatták ezeket az előadásokat, vitatkoztak róluk és kérték a megjelentetésüket. Kérésüknek és ígérletünknek kívánunk a megjelentetéssel eleget tenni. De ajánljuk kötetünket mindazoknak, akiket érdekel a mai magyar valóság és értékeinek, értékrendjének sajátossága, akik nem szemellenzősen, me-reven nézik gyorsan változó életünket, és akiket e problémák nem elijesztenek, hanem gyakorlati, társadalmi-közéleti aktivitásra serkentenek. Ugy érezzük a következő írások minden érdeklődőnek jó szolgálatot tehetnek abban, hogy az értékeket helyesen értelmezzék, társadalmi szerepét megértsék és ezáltal jobban eligazodjanak társadalmunk bonyolult értékrendjében.

Horuczi László